

Toplum ve Sosyal Hizmet

ISSN: 2147-3374 / E-ISSN: 2602-280X

Derleme Makale / Review Article

Türkiye’de Çocuk Bakım Kuruluş Modellerine Güncel Bir Bakış

*Institutional Child Care Homes in Türkiye: A Current View*Burak Can KORKMAZ¹, Yavuzhan Barış DEMİRYÜREK²

¹ Doktora Öğrencisi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Psikolojisi ABD, bc.korkmaz@outlook.com
ORCID: 0000-0002-7122-9289

² Doktora Öğrencisi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Hizmet ABD, yavuzhandemiryurek@gmail.com
ORCID: 0000-0001-7174-3061

Başvuru: 10.09.2024
Kabul: 05.03.2025

Atıf:
Korkmaz, B. C. ve Demiryürek, Y. B., (2025). Türkiye’de çocuk bakım kuruluş modellerine güncel bir bakış. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 36(2), 299-320. DOI: 10.33417/tsh.1547827

ÖZ

Herhangi bir nedenle aile yanında bakımı sağlanamayan korunma ihtiyacı olan çocuklar Türkiye’de kamunun sorumluluğundadır. İdeal gelişimin aile yanında sağlanacağı düşünüldüğünden bu çocuklar için ilk olarak aile odaklı bakım hizmeti değerlendirilmektedir. Türkiye’de koruyucu aile ve evlat edindirme hizmetlerinde ortaya çıkan artış ve yaşanan gelişmelere rağmen kuruluş bakımına olan ihtiyaç bitmemiştir. Aksine kuruluş bakım modelleri farklı düzenlemeler ile devam etmektedir. 6 Eylül 2022 tarihinde yayımlanan Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, önemli değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Bu değişikliklerin daha önce yayımlanan yönetmeliklerle karşılaştırılarak incelendiği başka bir derleme çalışmasına rastlanmamıştır. Dolayısıyla bu makale kapsamında koruma ve bakım altındaki çocukların yaşamını sürdürmekte olduğu farklı çocuk bakım kuruluş modellerinin günümüzün değişen koşulları ve yeni yasal düzenlemeler bağlamında güncel literatüre dayandırılarak incelenmesi amaçlanmaktadır. Türkiye’de aile odaklı bakım hizmetleri ilk sırada tercih edilmektedir. Bu hizmetlerden yararlanılamayan çocuklar için yaşam alanı olarak planlanan kuruluş bakım modelleri konusunda sık ve düzenli bir şekilde değişiklikler yapılmaktadır. Çocukların normal gelişimini sürdürmesi amacıyla yapılan çalışmalar Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından ilgili paydaşlarla birlikte yürütülmektedir. Halihazırda işleyişini sürdüren ev tipi sosyal hizmet birimleri arasında bulunan Çocuk Evleri, Çocuk Evleri Sitesi ve İhtisaslaştırılmış Çocuk Evleri Sitesi günümüz şartlarına cevap veren ve çocukların normal gelişimini destekleyen önemli çocuk bakım kuruluş modelleri olarak değerlendirilmektedir.

Anahtar kelimeler: Korunma İhtiyacı Olan Çocuk, Çocuk Kuruluşu, Çocuk Evi, Çocuk Evleri Sitesi, İhtisaslaştırılmış Çocuk Evleri Sitesi.

ABSTRACT

In Türkiye, the state is responsible for protecting children in need. For these children, family-oriented care services are first evaluated because the family is considered to provide ideal development. Despite the increase and development in foster care and adoption services in Türkiye, the need for institutional care has not ended. On the contrary, institutional care models continue with different regulations. The Regulation on Planning of Child Protection Services and Service Principles and Procedures of Child Care Institutions, which was published on September 6, 2022, has brought about significant changes. Therefore, this article examines the different models of childcare institution where children under protection and care live. In Türkiye, family-oriented care services are preferred first, and studies are being conducted by the Ministry of

Family and Social Services together with relevant stakeholders in order to ensure that children continue their normal development by making frequent and regular arrangements for the institutional care models. Children's Homes, Children's Homes Sites, and Specialized Children's Homes Sites, which are among the home-based social service models currently in operation, are considered important models for organizing child care that respond to today's conditions and support children's normal development.

Keywords: *Child in Need of Protection, Children's Institution, Children's Home, Children's Homes Sites, Specialized Children's Home Sites.*

GİRİŞ

Tüm çocukların hayatta kalma, gelişme, korunma ve kendilerini ilgilendiren konulara katılım hakkı olduğu Çocuk Hakları Sözleşmesi tarafından bildirilmektedir. Bu haklar; çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanmasını, ihmal ve istismardan korunmasını, tam potansiyeline ulaşmasını ve toplumda aktif bir rol üstlenmesini kapsamaktadır (UNICEF, 2007, s. 17). Türkiye’de Çocuk Hakları Sözleşmesi 1995 yılında yürürlüğe girmiş, 2005 yılında ise Çocuk Koruma Kanunu kabul edilerek çocuk haklarının yasalarla korunması açısından önemli adımlar atılmıştır (Dursun ve Atamtürk, 2023, s. 177; Özcan, 2023, s. 66; Şimşek ve Ocağcı, 2019, s. 61). 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu ile de Türkiye’de Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu kurulmuştur (Resmi Gazete, 1983). Dolayısıyla Türkiye’de çocuk bakım kuruluş modellerine kaynaklık eden ilk düzenlemeler oldukça eskiye dayanmaktadır.

Cumhuriyet’ten önce Türkiye’de çocuklara sunulan hizmetler daha çok bireysel girişimler ve hayırseverlik çalışmalarında bulunan teşkilatlar üzerinden yürütülmüştür (Aksoy, 2023, s. 156). Daha sonra kurumsal bir kimlik kazanan bu hizmetler düşünüldüğünde Türkiye tarafından Çocuk Hakları Sözleşmesinin imzalanması önemli bir gelişme olarak değerlendirilmektedir (Yaman, 2022, s. 380). Çünkü bu sözleşme ile birlikte Türkiye’de çocuk hakları devlet güvencesi altına alınmıştır.

1983 yılında kurulan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü (SHÇEK) tarafından sürdürülen çocukların korunmasına yönelik hizmetler, 2011 yılından itibaren Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde daha güçlü bir alt yapı ve etkin bir strateji çerçevesinde sunulmaya başlanmıştır (Sütçü vd., 2023, s. 195). Daha sonra 9 Temmuz 2018 tarihinde yayımlanan Kanun Hükmünde Kararname ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının birleştirilmesine karar verilmiş olup çocuklara yönelik çalışmalara Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde devam edilmiştir. 21 Nisan 2021 tarihli ve 31461 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi doğrultusunda Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı olmak üzere iki farklı bakanlık kurulmuştur. Günümüzde ise çocuklara yönelik hizmetler Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından sürdürülmektedir (ASHB, 2024, s. 5). Bu hizmetlerin günümüzde artan kurumsal ve yasal düzenlemeler sayesinde daha da geliştiği ifade edilmektedir (Çalış ve Çevik, 2023, s. 44; Elmacı, 2019, s. 52). Ayrıca bu hizmetlere yönelik toplum içerisinde yaşanan bilgi artışı sayesinde çocuk refahı konusunda daha etkin hizmetler ortaya konulduğu konusunda görüş birliği bulunmaktadır (Sarı vd., 2021, s. 13; Yıldırım ve Hız, 2018, s. 97). Sonuç olarak, çocuk hizmetleri alanının Türkiye açısından üzerinde en fazla durulan konular arasında olduğu kabul edilmektedir (Çiçek, 2020, s. 958; Tekir, 2019, s. 1302).

Çocuk ifadesine ilişkin literatürdeki tanımlamalara bakıldığında bu tanımlamaların takvim yaşı baz alınarak yapıldığı görülmektedir (Everri ve Heitmayer, 2024, s. 5; Koomson ve Abdulai, 2021, s. 37; Li, Peng ve Li, 2021, s. 4; Sihabudin, 2023, s. 68). Bu anlamda çocuk ifadesi için asgari bir sınır

belirlenmiş olup 18 yaşın altında bulunan herkes çocuk olarak kabul edilmektedir (Evans, 2012, s. 120; Mengilli vd., 2022, s. 133; Sing ve Backholer, 2023, s. 2). Çocukların henüz her konuda kendi kararlarını verecek olgunluğa erişemedikleri ve becerilerinin maksimum potansiyele ulaşması için bir gözetim ve denetime ihtiyaç duydukları düşünüldüğünde bakım veren, çocukların hayatında çok önemli bir yere sahiptir. Ayrıca, çocuğun yetiştiği ortam ve çevresindeki bireyler, çocuk için gelişim ivmesini öngören kritik etmenler arasında değerlendirilebilir. Bu bağlamda, aile ortamı çocukların optimal düzeyde işlev göstermesi için ideal bir ortam olması yönüyle önemli ve çocuk için vazgeçilmez olarak görülmektedir. Fakat çeşitli nedenlerle her çocuk için aile bakımı mümkün olmayabilir. Bu noktada aile bakımından mahrum kalan korunmaya muhtaç çocukların belirlenmesi ve uygun sosyal hizmet modellerinden faydalandırılması devletin sorumluluğunda gerçekleşmektedir (Yaman, 2019, s. 1).

Türkiye’de çocuk koruma ve bakım sistemi tek bir bakanlık tarafından koordine edilmektedir. Bu anlamda korunma ihtiyacı olan çocukların belirlenerek uygun sosyal hizmet modelinden yararlandırılması konusundaki çalışmalar Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından sürdürülmektedir (Çavuş ve Çalış, 2021, s. 1570). Türkiye’de çocuk koruma ve bakım hizmetleri alternatif modeller ile desteklenmekte ve çocukların ihtiyaçlarına cevap verecek yeni modeller üzerinde durulmaktadır (Çavuş ve Çalış, 2021, s. 1578). Bu konuda oldukça kapsamlı ve planlı bir çalışma gerçekleştirilmektedir. Çünkü çocukların savunmasız durumda olmaları, uygulamaların daha hassas bir şekilde takip edilerek gerçekleştirilmesi gerekliliğini beraberinde getirmektedir (Sütçü vd., 2023, s. 183). Bu nedenle Türkiye’de çocuk koruma sisteminin mevcut yapısıyla ilgili önemli değişikliklere gidilmiştir. Türkiye’de korunmaya muhtaç çocuk tanımı 5387, 6972 ve 2828 sayılı kanunlar içerisinde ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Bu anlamda anne ve babasının ihmal veya istismarına uğrayan çocuğun korunmaya muhtaç çocuk olduğu ifade edilmiştir (Eren vd., 2022, s. 17; Yaman ve Tuncay, 2020, s. 1379). Ayrıca terk edilmiş durumda bulunan çocuğun da korunmaya muhtaç çocuk tanımı içerisinde yer aldığı bildirilmiştir (Bilgin, 2020, s. 29; Sütçü vd., 2023, s. 189). Bu ifadeler göz önüne alındığında korunmaya muhtaç çocuk tanımının anne ve babanın varlığı ile ebeveynlerin çocuğa gösterdiği tutum özelinde açıklandığı görülmektedir. Daha sonra geliştirilerek kapsamı genişletilen bu tanımlama, 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanununda zihinsel, bedensel, sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimi risk altında bulunan, kişisel güvenliği tehlike altında olan, istismar veya ihmal edilmiş ya da suç mağduru olmuş çocuk olarak belirtilmiştir (Yaman, 2019, s. 940). Sonuç olarak korunmaya muhtaç çocuk tanımında çocuğun anne ve babasının varlığı ile çocuğa gösterdikleri tutum yer almakta fakat bu hususlar çocuğun korunmaya muhtaç olup olmadığını tek başına açıklamada yetersiz kalmaktadır. Çünkü 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile korunmaya muhtaç çocuk tanımına çocuğun gelişiminin ve güvenliğinin tehlikede olması gibi farklı boyutlar eklenmiştir (Yaman ve Tuncay, 2020, s. 1379). Diğer taraftan hizmet modeli fark etmeksizin kurum bakımı altında bulunan bütün çocuklar korunmaya muhtaç çocuk kapsamında değerlendirilmektedir (Öngören ve Aydemir, 2022, s. 168).

Ailesiyle birlikte yaşama imkânı bulunan çocukların biyopsikososyal gelişimleri açısından aile ortamı her zaman kurum bakımından üstün olarak görülmekte ve öncelikli olarak değerlendirilmektedir. Diğer taraftan ailesi ile birlikte yaşama imkânı bulunmadığı takdirde çocuğun devlet koruması altına alınması en yaygın çocuk koruma politikaları arasındadır. Çocukların üstün yararı için mevcut koşullarda en iyi yaşam ortamının sağlanması amaçlanmakta, bu sebeple farklı bakım modelleri çocukların çeşitli ihtiyaçlarına cevap vermesi yönüyle yaygın olarak kullanılmaktadır (Çavuş ve Çalış, 2021, s. 1571). Türkiye’de aile odaklı hizmet politikası gereğince korunma altına alınmış çocuklar için ilk olarak evlat edindirme ya da koruyucu aile hizmetinden yararlandırma seçenekleri düşünülmektedir (Akbaş ve Öztürk, 2022, s. 94). 2000’li yılların başında %2 oranında bulunan koruyucu aile hizmetinden yararlanmakta olan koruma altındaki çocukların oranı günümüzde %40 oranına ulaşmış bulunmaktadır (ASHB, 2023, s. 120). İsveç, İngiltere, İskoçya gibi birçok Avrupa ülkesinde de benzer bir şekilde aile odaklı hizmet uygulamaları merkeze alınarak koruyucu aile hizmet politikalarının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu politikaların sebebi olarak korunma ihtiyacı olan çocuklar açısından kurum bakımı maliyetlerinin çok yüksek olduğu bildirilmektedir. Ayrıca aile yanında büyüyen çocukların daha sağlıklı bir gelişime sahip olacağı düşünülmektedir (Sayın ve Paslı, 2021, s. 196).

Sistematik bir şekilde gerçekleştirilen çocuklara yönelik hizmetlerin uygulanmasında kullanılan bakım modelleri arasında belirgin farklılıklar bulunmaktadır. Bu anlamda her bir sosyal hizmet modelinin farklı avantaj ve dezavantajları olduğu bildirilmektedir (Duran, 2021). Örneğin, aile yanında bulunan çocukların ruhsal ve sosyal açıdan daha fazla beslendiği, kurum bakımının ise fiziksel ihtiyaçları doyurma açısından etkin olduğu belirtilmektedir. Aile odaklı bakım modellerine kıyasla daha az tercih edilmekle birlikte kurum bakım modellerine duyulan gereksinim günümüzde devam etmektedir. Örneğin Şimşek (2021, s. 537) çocuğun ailesi tarafından sürekli olarak ihmal ve istismar edildiği takdirde bu durumun çocuğa zarar verdiğini belirtmektedir. Dolayısıyla kurum bakımının istismarcı bir ebeveyn ile yaşamının daha iyi bir alternatifi olarak uygulanmasının önemini vurgulamaktadır.

Korunma ihtiyacı olan çocuklar belirlendikten sonra her çocuğun aynı hizmet modelinden faydalanması ve aynı gelişimsel gidişatı takip etmesinin beklenmesi mümkün değildir. Çünkü diğer çocuklara nazaran ebeveynlerinden uzak olmaları koruma altındaki çocuklar için büyük bir dezavantaj olarak ifade edilmektedir (Borah ve Goswami, 2021, s. 87; Matambirofa, 2017, s. 21). Bu konuya ilişkin olarak ebeveyn eksikliği yaşayan çocuklarda kendisini savunmasız hissetme (Çakmak vd., 2018, s. 138), gelişimde kalıcı hasarlar (Kılıç, 2019, s. 17), duygusal dengesizlik (Zoubida ve Ahmed, 2023, s. 523), güvensiz bağlanma (Yazawa vd., 2019, s. 1097), olumsuz eğitimsel çıktılar (Nabunya ve Ssewamala, 2014, s. 136), suç eğilimi (Khan ve Tang, 2023, s. 4), psikolojik problemler (Demirel, 2021, s. 81) görülebilmektedir. Bu bulgular göz önüne alındığında koruma altındaki çocuklara sağlanacak hizmet modeli belirlenirken bu çocukların gelişimsel gidişatını anlama ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Çocuğun gelişimi konusunda uyum ve uyumsuzluk örüntülerini anlama ve

açıklama çabasında olan gelişimsel psikopatoloji bu konuda önemli bir bakış açısı sunmaktadır (Morsünbül, Kaçira ve Özdemir, 2019, s. 452). Bu anlamda gelişimsel psikopatoloji açısından önemli bir kavram olan çoklu sonlanım aynı deneyimi yaşayan çocukların farklı sonuçlar gösterebileceğini ifade etmekte (Drury vd., 2020, s. 119), eş sonlanım ise farklı deneyimi olan çocukların benzer sonuçlar gösterebileceğini belirtmektedir (Walker vd., 2024, s. 1). Diğer bir ifadeyle çocukların birebir aynı yaşantıları geçirmeleri gelişimlerinin de birebir aynı olacağı anlamına gelmemektedir. Bu durum korunma ihtiyacı olan çocuklar açısından yorumlandığında ise ebeveyn yoksunluğu veya travmatik yaşam deneyimi bulunan çocukların hepsinin tek tip bir bakım modeline yönlendirilmesi sonucunda çocukların farklı gelişimsel gidişat gösterebileceği düşünülebilir. Buradan hareketle her çocuk için koruyucu aile ve evlat edindirme hizmeti uygun olmamakta, çocukların rehabilitasyonunu gerektiren süreçler ortaya çıkabilmektedir. Bu sebeple kurum bakımı deneyiminin zaman zaman diğer bakım modellerinden daha avantajlı ve bazı çocuklar için multidisipliner bir anlayış içerisinde rehabilitasyon sürecinin gerçekleşmesi açısından gerekli olduğu söylenebilir. Ayrıca korunma ihtiyacı olan çocukların sağlıklı gelişimin dışına çıktıkça gereksinimlerinin daha fazla arttığı vurgulanmaktadır (Elmacı, 2022, s. 410). Bu gereksinimlere cevap verilmesi açısından sosyal hizmet uzmanı, psikolojik danışman, psikolog, hemşire gibi farklı meslek branşlarından personelin olduğu, her çocuk özelinde eğitim, sağlık, adli süreçlerin takibinin yapıldığı, aile çalışmalarının yürütüldüğü kurum bakım hizmetinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Değişen koşullar ve çeşitlenen ihtiyaçlar açısından Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı düzenli izleme, değerlendirme ve müdahale uygulamalarını hayata geçirmekte, bu süreçte bakım modellerinin revize edilmesi sağlanmaktadır. Sonuç olarak korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik bakım modellerinin iyileştirilmesi çalışmaları günümüzde büyük bir ivme kazanmıştır. Yapılan yeni yasal düzenlemeler ile de kurum bakımı kapsamında büyük değişimler gerçekleştirilmiştir (Erkek, 2019, s. 1441; İzci ve Uğurlu, 2018, s. 228; Zengin ve Kesgin, 2013, s. 21). Bu anlamda gelişmelerin güncel literatür göz önünde bulundurularak incelenmesi zaruri hale gelmiştir. Dolayısıyla bu çalışma kapsamında koruma ve bakım altındaki çocukların yaşamını sürdürmekte olduğu farklı çocuk bakım kuruluş modellerinin günümüzün değişen koşulları ve yeni yasal düzenlemeler bağlamında güncel literatüre dayandırılarak incelenmesi amaçlanmaktadır. İlk olarak kuruluş tipleri ayrıntılı olarak açıklanacaktır. Daha sonra kuruluş sürecinde çocukların psikososyal gelişimini hedefleyen günlük yaşam programına değinilmesi sağlanacaktır. Personel standardının belirlenmesi ise çocuk bakım kuruluş modellerinin işleyişinin bir diğer önemli ayağını oluşturmaktadır. Hem günümüzün değişen koşulları açısından ortaya çıkan ihtiyaçlar hem de yeni yasal düzenlemeler tarafından hedeflenen temel unsurlar çocuk, personel ve paydaşlar üzerinde temellenmektedir. Bu anlamda personel standardı ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır. Çocuk bakım kuruluş modellerinin toplum ile iç içe olmasının çocuk hizmetlerinin kapsamını ve etkililiğini artırdığı düşünülmektedir. Bu sebeple paydaşlarla iş birliğinin artarak devam ettiği görülmektedir. Bu anlamda ilgili paydaşların açıklanması sağlanacaktır.

ÇOCUK BAKIM KURULUŞ MODELLERİ

Türkiye’de çocuk bakım modelleri geçmişten günümüze kadar farklı dinamikler temelinde gelişim göstermiştir. Çocuğun aktif katılımını öngören ve okul dışı zamanını da önceleyen yeni bir anlayış ortaya çıkmıştır. Bu anlayış ile birlikte çocuk bakım kuruluş modellerinin misyonu çocuğu temel alan bir düzlemde ilerlemeye başlamıştır. 6 Eylül 2022 tarihinde Resmî Gazete’de yayımlanan “Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” çocuk bakım kuruluş modelleri açısından günümüzün değişen koşullarına cevap vermesi yönüyle önemli bir adımdır. Bu bölümde güncel gelişmeler ve yeni yasal düzenlemelerin çocuk bakım kuruluş modelleri açısından yeri ve önemi ele alınacaktır.

Kuruluş Tipleri

Çeşitli sebeplerle çocuk koruma sistemine dahil edilen çocuklar Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı ilgili birimlerde çalışan sosyal çalışma görevlileri tarafından uygun sosyal hizmet modellerine yönlendirmek üzere değerlendirilmektedir. Yapılan değerlendirmeler sonucunda bakım tedbiri ihtiyacı olan çocuklar için alternatif bakım hizmetleri bulunmaktadır. Alternatif bakım hizmetleri ise aile odaklı bakım hizmetleri ile kuruluş bakım hizmetleri olmak üzere iki farklı modele ayrılmaktadır (ASHB, 2024, s. 25). Rehabilitasyon süreçlerine ihtiyaç duyan veya çeşitli nedenlerle aile odaklı bakım hizmetlerinden faydalanamayan çocuklar kuruluş bakım hizmetlerinden faydalanmaktadır. Bu anlamda geçmişten günümüze kadar kuruluş bakım modellerine ilişkin olarak birçok yasal düzenleme gerçekleştirilmiştir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, çocuk bakım kuruluş modellerine ilişkin olarak 06.09.2022 tarihinde geçerliliğini günümüzde koruyan son yönetmeliği yayımlamıştır. Bu yeni yönetmelik ile daha önce işleyişini sürdüren kuruluş bakım modellerinde önemli değişiklikler yaşanmıştır. Türkiye’de çocuk bakım kuruluş modellerine ilişkin olarak toplam 5 farklı yönetmelik yürürlüğe girmiştir. Yönetmeliklere ilişkin bilgiler Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1:

Çocuk Bakım Kuruluşlarının İşleyişine Yönelik Geçmiş ve Yürürlükteki Yönetmelikler

Yürürlükten Kaldırılan Yönetmelikler	Yıl	Çocuk Bakım Kuruluş Modeli	Bölüm Sayısı	Madde Sayısı
Yetiştirme Yurtlarının Kuruluş ve İşleyişine İlişkin Yönetmelik	1995	Yetiştirme Yurdu	5	64
Çocuk Yuvaları Yönetmeliği	1999	Çocuk Yuvası	2	66
Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik	2008	Çocuk Evi	6	37
Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği	2015	Çocuk Destek Merkezi	10	79
Yürürlükteki Yönetmelik	Yıl	Çocuk Bakım Kuruluş Modeli	Bölüm Sayısı	Madde Sayısı
Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik	Çocuk 2022	Çocuk Evi, Çocuk Evleri Sitesi, İhtisaslaştırılmış Çocuk Evleri Sitesi	5	46

Yukarıda yer alan yönetmelikler incelendiğinde on yılda bir olmak üzere en az bir yönetmeliğin hazırlanarak yürürlüğe girdiği görülmektedir. İlk yönetmeliğin üzerinden henüz otuz yıl geçmemiş olmasına rağmen beş farklı yönetmeliğin uygulamaya konulmuş olduğu göze çarpmaktadır. Buradan hareketle, Türkiye’de çocuklara yönelik hizmetlerin belirli aralıklarla gözden geçirildiği ve değişikliklerin zaman kaybetmeden yasal düzenlemelerle birlikte politika yapıcılar tarafından gerçekleştirildiği söylenebilir. 2022 yılında yayımlanan yönetmelik ile birlikte eski yönetmelikler yürürlükten kaldırılmıştır. Türkiye’de 1995 yılında başlayan ve 2022 yılına kadar revize edilerek geliştirilen çocuk bakım kuruluş modellerine yönelik yönetmelikler bağlayıcı bir yasal çerçeve sunması açısından önemlidir. Çocuk haklarının korunmasına dair yasal bir çerçevenin bulunmadığı Ruanda (Idu, 2017, s. 48) gibi ülkelere kıyasla Türkiye’de gerçekleştirilen yasal düzenlemeler ile çocuk koruma alanında önemli adımlar atıldığı söylenebilir.

2000’li yıllardan önce kurum bakım modeli genel olarak çok çocuğun bir arada bulunduğu kışla tipi yapılarda sürdürülmüştür. Bu yapıların sayısı giderek azalmaya başlamış ve bu yapılar yerini ev tipi yapılara bırakmıştır (Çayır, 2020, ss. 78-79; Sarı, Ergüt ve Ünlü Çeber, 2021, s. 36). Bu değişimin sebebi olarak ev tipi yapıların kışla tipi yapılara nazaran avantajlarının daha fazla olması öne sürülmektedir (Aykul vd., 2022, s. 102; İzci ve Uğurlu, 2018, s. 234; Küsmez, 2020, s. 209; Özkan ve Turgut, 2019, s. 759; Tuncer ve Edoğan, 2018, s. 515). Sonuç olarak kurum bakımı modellerinde yaşanan dönüşümle birlikte büyük bir fiziksel binada yaşamlarını sürdürmeleri beklenen çocukların aile sıcaklığında büyümelerini öngören ev tipi kuruluş bakım modellerine geçişleri sağlanmıştır (ASHB, 2024, s. 121). 1999 tarihli yönetmelikte çocuk yuvası olarak adlandırılan ve kışla tipi büyük binaları ifade eden yetiştirme yurdu tanımı 2008 tarihli yönetmelikte 5-8 arası çocuğun kaldığı çocuk evleri olarak güncellenmiş, 2022 tarihli yönetmelikte çocuk evi ifadesi yerini korumuştur. Buradan hareketle, daha az çocuğun ev tipi kuruluş modelinde bir arada bulunduğu aile ortamına en yakın nitelikleri taşıyan çocuk evi modelinin çocuklara yönelik hizmetler açısından tercih edildiği söylenebilir.

Gelişen imkanlara rağmen kurum bakım modelleri son tercih olarak vurgulanmakta ve yaşanan sorunların çok olması yönüyle eleştirilmektedir. Erbay ve Çalış (2022, s.10) tarafından koruma altındaki çocukların kuruluş deneyimlerinin incelendiği çalışmada akran zorbalığı ve kuruluş personelinin nitelik sorunları en fazla karşılaşılan sorunlar arasında yer almaktadır. Bu durumların yanında çocuk kuruluşlarında farklı sorunlar da görülmektedir. Yaman (2023, s. 323) dünya genelinde koruma ve bakım altındaki çocukların kurum bakımı sürecinde dahi ihmal ve istismara uğrayabileceğini belirtmektedir. Normal gelişim gösteren çocukların bir arada sosyalleştiği ortamların aksine kuruluş bakımında bulunan çocukların yaşamış oldukları ebeveyn yoksunluğu ile olası ihmal veya istismar yaşantısı onların yaşam alanlarını daha kritik hale getirmektedir. Dolayısıyla büyük grupların yerini küçük grupların alması ve personelin daha küçük gruplar ile çalışmalar yapmasının izleme, değerlendirme ve müdahale süreçlerini hızlandırarak zorbalık, ihmal ve istismar gibi olumsuz yaşantıları azaltacağı düşünülebilir. Ev tipi kuruluş bakımı, çocuklara yönelik hizmetler açısından önemli bir gelişme ve inovasyon örneği olarak değerlendirilmektedir (Erol vd., 2021, s. 635). Aile

odaklı bakım modellerinden faydalanamayan koruma ve bakım altındaki çocuk için ev tipi kuruluş modeli aile ortamına benzer bir düzen içerisinde olması sebebiyle önemli görülmektedir. 2008 tarihli yönetmelikte yapılan güncelleme ile birlikte kuruluş bakımı altında kalan çocuklar ev tipi sosyal hizmet birimlerinde yaşamlarını sürdürmeye başlamışlardır.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından 2008 yılında yayımlanan yönetmelikte çocuk evleri kuruluş tipi, 2015 yılında yayımlanan yönetmelikte ise çocuk destek merkezi kuruluş tipi tanımlanmıştır. 2022 yılında yayımlanan yönetmeliğe kadar geçen süreçte çocuk evleri ile çocuk destek merkezleri aynı anda hizmet vermeyi sürdürmüştür. 2022 yılından itibaren ise çocuk destek merkezleri ismi ihtisaslaştırılmış çocuk evleri sitesi olarak değişmiş fakat benzer şekilde hizmet vermeye devam etmiştir. Çocuk evleri kuruluş tipi ile çocuk destek merkezi (2022 öncesi kullanılan isim) / ihtisaslaştırılmış çocuk evleri sitesi kuruluş tipi (2022 sonrası kullanılan isim) arasında belirgin farklılıklar bulunmaktadır. Çocuk evleri, 5-8 arasında çocuğun yaşamını sürdürdüğü mesken niteliğindeki yatılı ev tipi sosyal hizmet birimi olarak ifade edilirken çocuk destek merkezi / ihtisaslaştırılmış çocuk evleri sitesi ise madde bağımlılığı, suça sürüklenmiş veya suç mağduru olmuş çocuklar içerisinde psikososyal desteğe ihtiyaç duyanların geçici süre kaldığı kuruluş tipi olarak belirtilmiştir. Çocuk destek merkezleri / ihtisaslaştırılmış çocuk evleri siteleri, çocuk evleri kuruluş tipinden farklı olarak çocuğun gelişim özellikleri ile mağduriyet yaşamış olduğu alan için farklı ihtisaslara ayrılmıştır. Son yönetmelikte çocuk destek merkezi ifadesi geçmemektedir. Yerine ihtisaslaştırılmış çocuk evleri sitesi ifadesi kullanılmaktadır. Sonuç olarak, 2008 yılında yayımlanan yönetmelikte ifade edilen çocuk evleri modeli son yönetmelikte devam etmekte fakat 2015 yılında yayımlanan yönetmelikte belirtilen çocuk destek merkezi modeli yerine son yönetmelikte ihtisaslaştırılmış çocuk evleri sitesi ifadesi kullanılmaktadır.

Çocuk evleri birbirinden bağımsız apartman dairesi veya müstakil evlerde bulunabilirken 2022 yılında yayımlanan yönetmelikte tanımlanmış olan çocuk evleri sitesi kuruluş bakım modeli ise birden fazla çocuk evinin aynı yerleşke içerisinde bulunduğu kuruluş tipini ifade etmektedir. Sonuç olarak günümüzde kuruluş bakımının sağlandığı ev tipi sosyal hizmet birimleri; çocuk evi, çocuk evleri sitesi ve ihtisaslaştırılmış çocuk evleri sitesidir. 2023 yılı sonu itibarıyla Türkiye’de 1365 çocuk evi, 116 çocuk evleri sitesi, 64 ihtisaslaştırılmış çocuk evleri sitesinde sırasıyla 5553, 7257 ve 1625 çocuğun bakımı sağlanmaktadır (ASHB, 2024, s. 51).

Çocuk Günlük Yaşam Programı

Koruma ve bakım altında bulunan çocukların yaşam alanı olan çocuk kuruluşları çocukların vaktinin çoğunu geçirdiği yerler olması yönüyle kritik bir öneme sahiptir. Bu anlamda çocukların günlük yaşamının planlanması son yayımlanan yönetmelikte çok ayrıntılı bir şekilde yer alması açısından dikkat çekmektedir. Bu anlamda son çıkan yönetmelikte kuruluş olanaklarının çeşitlenmesi ve çocuğun bu olanaklardan aktif ve verimli bir şekilde yararlanması öncelik haline getirilmiştir. Fakat kuruluş olanaklarının yeterli oranda bulunması çocukların ihtiyaçlarını karşılama noktasında tek

başına yeterli değildir. Çünkü çocukların bu olanaklardan maksimum düzeyde faydalanabiliyor olması da ayrı bir öneme sahiptir. Benzer bir şekilde yapılan her türlü etkinlik ve faaliyet planlı bir şekilde yapıldığında ve çocuğun istek ve ihtiyaçları göz önünde bulundurulduğunda geliştirici olabilir. Bu anlamda Bilgin (2020, s. 27) çocuk koruma hizmetlerinin, çocuk refahı alanında gerçekleştirilen çalışmaları kapsayan genel bir tanım olduğunu ve çocuğun gelişimini yaşlılarıyla uyumlu bir şekilde sürdürmesinin ancak belirli koşullar altında mümkün olduğunu vurgulamaktadır. Çocuk refahının sağlanmasında kuruluşun çocuğu geliştirici deneyimlerle buluşturması önemlidir. Bu deneyimlerin zengin olması çocuğun kendini keşfetmesi açısından faydalı olacaktır. Bu doğrultuda, son yayımlanan yönetmelik kuruluş bakımı altındaki her çocuk için bireyselleştirilmiş olarak günlük yapılacak faaliyetlerin planlanmasını içermektedir. Bu plan içerisinde çocuğun üç saat etüt yapması, en az bir yabancı dil öğrenmesi, müzik aleti çalması ve spor dalına aktif olarak katılımının sağlanması gibi serbest zaman etkinlikleri yer almaktadır (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2022).

Çocuk günlük yaşam programı çocuğun günlük rutinini düzenlerken kazandırdığı sağlıklı alışkanlıklar ile gelecek yaşamını da etkilemektedir. Bu program ile kazandırılmak istenen özellikler çocuğa sağlanan çeşitli haklar ile desteklenmektedir. Gelecek yaşamında günlük rutinini özerk ve yetkin bir şekilde düzenlemesi noktasında çocuğun maddi olarak güvence altında olması istenmektedir. Bu anlamda korunma ihtiyacı olan çocukların dezavantajlı bir grup olması nedeniyle en az 2 yıl sosyal hizmet modellerinin birisinden yararlanmış olmaları durumunda devlet memurluğu hakkı bulunmaktadır. Bu çocuklar kurum bakımı altında reşit olmaları halinde sınavsız olarak devlet memuru olma hakkı elde etmektedirler (Elmacı, 2017, s. 287; Yüksel ve Öncü, 2017, s. 68). Ebeveyn yoksunluğu ve travmatik yaşantıların zorluğu altında kuruluş bakımı sürecinde desteklenen çocuğun kuruluş bakımı sonrası tanınan haklar ile topluma katılımının kolaylaştırılması faydalı görülmektedir (Buran, 2019, s. 104; Yanardağ, 2019, s. 74). Diğer taraftan bu bireylerin devlet memurluğuna atanmalarının ardından işe uyum konusunda sorunlar yaşayabildikleri görülmekte (Gül, 2019, s. 71; Kabakulak, 2019, s. 129; Turgut ve Özkan, 2019, s. 753; Uğur, 2020, s. 53), dolayısıyla uzun yıllar iş yaşamında kalıcı olmaları konusunda endişeler ortaya çıkmaktadır. Ayrıca memur olarak atanma hakkı elde eden bu bireylerin üniversite eğitime devam etmek yerine bir an önce memur olarak atanarak para kazanma motivasyonları bulunduğu farklı çalışmalar tarafından bildirilmiştir (Ceyhan, 2022, s. 84; Tapan, 2022, s. 64). Bu bağlamda çocuklara erken yaşlardan itibaren olumlu davranışlar kazandırmak adına yönetmeliklerin hepsinde ödül odaklı bir yaklaşım vurgulanmaktadır. Daha önceki yönetmeliklere nazaran son yönetmelikte ödüller kademeli ve ayrıntılı bir şekilde planlanmıştır. Teşekkür belgesi alan çocuk için aylık aldığı harçlığa ekstra bir harçlık verilirken takdir belgesi alan veya en az il düzeyinde yapılan resmi yarışmalarda dereceye giren çocuklar için ekstra iki harçlık verilmesi öngörülmektedir. Çocukların çeşitli başarıları ödüllendirilerek sınırlama yerine olumlu davranışlara teşvik ön planda tutulmuştur. Sınırlamaların ise maddi bir zarar sonucu harçlık kesintisi veya olumsuz bir davranış sonucu sosyal faaliyet ya da izin kısıtlaması şeklinde planlandığı görülmektedir (ASHB, 2022).

Personel Standardı

Koruma ve bakım altında bulunan çocuklarla çalışan personelin niteliği büyük bir öneme sahiptir. Daha önce kurum bakım modelinde kalmış olan bireyler ile yapılan çalışmalarda personelin niteliğinin kurum bakımı hizmetinin kalitesini belirleyen önemli unsurlar arasında olduğu belirtilmiştir (Erbay ve Çalış, 2022, s. 10). Çocuk kuruluşlarında çocuklarla doğrudan çalışan bakım personeli ve meslek elemanıdır. Bakım personeli çocuğun bakımı ile gelişiminden sorumlu personel olarak nitelendirilmektedir. Bu konuda 2022 yılında yayımlanan yönetmelikte görev ve sorumluluklar açısından herhangi bir değişikliğe gidilmemiştir. Ev sorumlusuna ve kuruluş müdürlüğüne sorumlu olan bakım personellerinin en az 22 yaşını doldurmuş olması şartı bulunmaktadır. Lise, ön lisans veya lisans mezunu olabilen bakım personelleri için ayrıca mezun olunan bölüm için sınırlama getirilmiştir. Bu noktada doğrudan çocukla çalışan bu personelin çocuk gelişimi, sağlık, eğitim ve sosyal hizmet gibi alanlarda eğitim almış olmaları istenmektedir. Diğer taraftan, meslek elemanı olarak istihdam edilen personelin unvanı, görev ve yetkileri konusunda büyük bir anlayış değişikliğine gidilmiştir. Son yönetmeliğin aksine 1995, 1999, 2008 ve 2015 yıllarında yayımlanan yönetmelikler birbirine benzer bir şekilde meslek elemanlarını sosyal çalışmacı, psikolog, çocuk gelişimcisi, öğretmen ve sosyolog olarak tanımlamıştır. Bu tanımlamalar altında her bir meslek grubuna farklı görev ve yetkiler verilmiştir. Son yönetmelikte ise bu meslek mensupları sosyal çalışma görevlisi olarak ifade edilmiştir. Bu yönetmeliğe göre sosyal çalışma görevlisi; çocuk gelişimi, sosyoloji, psikoloji, öğretmenlik, psikolojik danışmanlık ve rehberlik, aile ve tüketici bilimleri ve sosyal hizmet alanlarında lisans eğitimini tamamlamış olan meslek mensuplarını ifade etmektedir.

Sosyal çalışma görevlisi olarak isimlendirilen meslek elemanlarının görev tanımları son yayımlanan yönetmelikte ayrıntılı bir şekilde belirlenmiştir. Yayımlanan bu yönetmeliğe göre kuruluşa kabulü yapılan her bir çocuk için sosyal çalışma görevlisi çocuğun iş ve işlemlerini gerçekleştirmek üzere görevlendirilir. Çocuğun üç ay içerisinde ulaşması istenen hedefler sosyal çalışma görevlisi tarafından belirlenir ve bu hedefler on gün içerisinde mahkemeye “Uygulama Planı” adı altında gönderilir. Sosyal çalışma görevlisi çocuk kuruluşu içerisinde kuruluş koordinasyon komisyonunda ve vaka değerlendirme komisyonunda bulunur. Ayrıca sosyal çalışma görevlisi tarafından “Sosyal İnceleme Raporu” yazılarak çocuğun mevcut durumunun bütüncül ve bağımsız bir şekilde değerlendirilmesi sağlanır. Sonuç olarak 1995, 1999, 2008 ve 2015 yıllarında yayımlanan yönetmeliklerde sosyal çalışmacı, öğretmen, çocuk gelişimcisi, psikolog ve sosyolog olarak ayrı ayrı yapılan görev tanımlarına son yönetmelikte yer verilmemiş, tüm meslek mensupları için sosyal çalışma görevlisi altında ortak bir görev tanımı yapılmıştır.

Paydaşlar

Sosyal çalışma görevlileri ekolojik sistemler yaklaşımı temelinde koruma ve bakım altındaki çocuklar gibi dezavantajlı gruplarla çalışırken bu dezavantajlı grubun sosyal çevresiyle etkileşimini incelemekte ve gerekirse müdahale etmektedir (Bulut ve Yeşilkayalı, 2020, s. 30). Çevresi içerisinde

çocuğu ele alan ve ailesi başta olmak üzere diğer sistemlerle etkileşimini düzenleyen sosyal çalışma görevlileri farklı sistemler içerisinde eşgüdüm sağlama amacı içindedir (Güdek vd., 2016, s. 94). Kurum bakımı modelinde çalışmakta olan sosyal çalışma görevlilerinin koruma ve bakım altındaki çocukların eğitim hayatını sürdürmesine yardımcı olması beklendiği için Milli Eğitim Bakanlığı, çocukların psikolojik ve fizyolojik anlamda sağlıklı bireyler olarak yetişmesi noktasında gerekli desteğin sağlanması için Sağlık Bakanlığı, suça sürüklenen ve suç mağduru olan çocukların dava dosyalarının takip edilerek koruma kararının alınması, kaldırılması ve evlat edindirme işlemlerinin sağlanması için Adalet Bakanlığı ve aynı zamanda çocukların sportif faaliyetlerle etkinlik katılımının sağlanması için Gençlik ve Spor Bakanlığı ile sürekli iletişim halinde olduğu söylenebilir. Bu nedenle sosyal çalışma görevlileri çocukların sağlıklı bir şekilde gelişimlerini sürdürebilmeleri için farklı paydaşlarla iletişim halindedirler.

Sivil toplum kuruluşları da çocuk hizmetlerine katkı sağlayan önemli kuruluşlar arasında yer almaktadır. Bu anlamda son yönetmelikte sivil toplum kuruluşları ile iş birliği ve gönüllü hizmetler vurgulanmaktadır. Sosyal çalışma görevlileri tarafından her çocuk özelinde gerçekleştirilen uygulama planı hazırlık çalışmalarına sivil toplum kuruluşlarının katılımı teşvik edilmektedir. Devletin denetim ve gözetiminde gerçekleştirilmesi öngörülen sivil toplum kuruluşları tarafından gerçekleştirilen çalışmaların çocuğun üstün yararı ilkesi ile mahremiyetini gözetmesi beklenmektedir. Koruma ve bakım altındaki çocukların gönüllü kişi ve kuruluşlar tarafından destek alması istenmekte, bu çocukların hassas bir grup olması sebebiyle denetimler sıkı bir şekilde gerçekleştirilmekte ve bu anlamda yapılacak çalışmaların çerçevesi son yönetmelikte kesin sınırlarla çizilmektedir. Koruma ve bakım altındaki çocukların kompleks ihtiyaçlarının bulunması ve zaman zaman gelişimlerinde aksamaların yaşanması gibi sebeplerle paydaşların vereceği desteğin önemi daha da artmaktadır. Bu anlamda son yönetmeliğe göre gönüllü hizmetlerle çocukların desteklenmesi teşvik edilmektedir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye’de çocuk bakım kuruluş modelleri önemli değişimler geçirmiştir. İlk olarak kışla tipi kurum bakımı, yetiştirme yurtları ve çocuk yuvaları yaygın olarak kullanılmış fakat çocuklar açısından istenen gelişim sağlanamamıştır. Ev tipi sosyal hizmet birimi ise daha küçük gruplar halinde aile ortamına benzer bir dizayn içerisinde 2000’li yılların ardından kışla tipi sosyal hizmet modeli yerine tercih edilmeye başlanmıştır.

Akran zorbalığı açısından çok fazla çocuğun bir arada bulunduğu kışla tipi kuruluş modelinde personelin izleme ve denetimi sınırlı düzeyde kalabilir. Bu sebeple ev tipi kuruluş modelinin sağladığı küçük gruplar personelin denetimini daha kolay hale getirebilir. Halihazırda ebeveyn yoksunluğu ve travmatik deneyimi bulunan çocuklar için özel ilgi ve bakım gerekliliği ev tipi kuruluş bakım modellerinin daha faydalı olabileceğini düşündürmektedir. Kışla tipi büyük gruplar içerisindeki çocuğun daha sonra biyolojik ailesine döndürülmesi veya koruyucu aile modelinden yararlandırılma sürecinde uyum problemi yaşaması muhtemelken ev tipi küçük gruplar içerisinde bulunan çocuğun

aile sıcaklığını hissetme ihtimali yüksektir. Dolayısıyla ev tipi sosyal hizmet biriminin daha fazla fayda sağladığı düşünülmektedir (Afyonoğlu, Kesen ve İşler, 2021, s. 263; İzci ve Uğurlu, 2018, s. 234; İzci, 2020, s. 142; Mısırlı ve Akyüz, 2023, s. 71).

Çocuk kuruluşlarının işleyişine ilişkin yönetmeliklerde çocuk günlük yaşam programının çok daha fazla önem kazandığı görülmektedir. Çocuk günlük yaşam programı çocuğun kuruluştaki geçirdiği süre boyunca sosyal ve duygusal gelişimini en üst düzeye çıkarmakta, kuruluş bakımının sonlanmasının ardından kazandırdığı özellikler ile topluma entegrasyonunu kolaylaştırmaktadır. Çocuk günlük yaşam programı ile desteklenen çocuğun kuruluş bakım deneyimi sonrasında kendi ayakları üzerinde durması önemli olup çocuk günlük yaşam programı ile kazandığı özellikler değerli görülmekte fakat maddi destek ihtiyacının göz ardı edilmemesi bir başka tamamlayıcı politika unsuru olarak dikkat çekmektedir. Bu anlamda kurum bakımı sonrası memurluk hakkı verilmesi çocukların gelecek yaşamları için önemli bir olanaktır. Bununla birlikte kurum bakımı altındayken bu çocukların memurluk hakkını elde etmelerinden önce kendilerinden okul devamlılığı ve akademik başarı koşullarının talep edilmesi istendik davranış değişimi adına teşvik edici olabilir. Ayrıca devlet memuru olma hakkının kendisine verilen bir hak yerine kendisinin performans göstererek kazandığı bir ödül olarak algılanması sonucunda çocuğun çok daha sağlıklı bir iş yaşamı ve yetişkinlik süreci geçirmesi beklenebilir. Bu hakkı elde ederken kuruluş bakımı altında performans gösterme alışkanlığı kazanan çocuklar için üniversite gibi daha üst eğitim kademelerine olan istek, para kazanma motivasyonunun önüne geçerek istendik bir değişim ortaya koyabilir.

Koruma ve bakım altında kalmakta olan çocukların, kuruluştan ayrılışı ve bakım sonrası hayata hazırlanmasına yönelik çocuk günlük yaşam programı önemli bir yer tutmaktadır. Bu program aracılığıyla koruma altındaki çocuklara gerekli beceriler ve sorumluluk duygusu kazandırılarak toplumsal yaşama hazır hale gelmeleri beklenmektedir. Böylece yetişkinlik dönemlerinde baş etme kapasitelerinin artırılması hedeflenmektedir. 2022 yılında çıkan son yönetmelikte de koruma altındaki çocukların toplumsal yaşama hazır hale gelmeleri konusuna büyük bir yer verilmiştir. Yönetmelikte de yer verilen koruma altındaki çocukların toplumsal yaşama hazır hale gelmeleri konusunda bir eğitim paketi şeklinde modül oluşturulması faydalı olabilir. Bu modül sayesinde kurum bakımından ayrılmaya hazırlanan çocuklar için yapılandırılmış bir hizmet sunulabilir.

Türkiye’de çocuk bakım modellerine ilişkin sık gerçekleştirilen yasal düzenlemeler çocuklara yönelik hizmetlere verilen önemi göstermekte, uygulamadaki sorunlara çözüm önerileri üreterek sosyal çalışma görevlilerinin işlemleri için kapsamlı hazırlanmış bir rehber ve yasal dayanak oluşturmaktadır. Günümüzün hızla değişen koşulları kurum bakımı modellerine ilişkin yeni düzenlemeleri gerektirebilir. Dolayısıyla çocuk kuruluşları ile ilgili olarak pratikteki sorunların ne olduğuna ilişkin alanda çalışan bakım personelleri ve sosyal çalışma görevlilerinden düzenli geri bildirim alınması faydalı olabilir.

Aile odaklı bakım hizmetleri birçok açıdan kuruluş bakım hizmetlerine üstün gelmekte fakat korunma ihtiyacı olan her çocuğun aile odaklı bakım hizmetinden yararlanması mümkün olmamaktadır. Ebeveyn yoksunluğunun yanı sıra ihmal ve istismar gibi sebeplerle travmatik yaşantısı bulunan çocuk için psikososyal destek zaruri hale gelebilir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bu anlamda çocuğun ihtiyacı olan desteği azami düzeyde sağlama konusunda çalışmalarını sürdürmektedir. İhtisaslaştırılmış çocuk evlerine mevcut durumuna uygun olarak alınan korunma ihtiyacı olan çocuklar açısından uygulamaların etkin bir şekilde gerçekleştirilebileceği söylenebilir. Çocuk destek merkezi ismiyle daha önce işleyişini sürdüren ihtisaslaştırılmış çocuk evleri sitesi açısından uzun yıllar boyunca uygulanan bir sistem bulunmaktadır. Zaman içerisinde yapılan değişiklikler ile bu sistemin çok daha iyi hale geldiği görülmektedir. Çocuk evleri sitesine nazaran yoğun psikososyal destek ihtiyacı bulunan çocukların kalmakta olduğu çocuk destek merkezi ismi yerine ihtisaslaştırılmış çocuk evleri sitesi isminin kullanılması etiketlemenin önüne geçilmesi açısından önemli görülmektedir. Kurum bakımı altında kalan çocukların çocuk evi ve çocuk evleri sitesi hizmet birimlerinde yaşamını sürdürürken ihtiyaçlarına göre ihtisas alanlarına uygun hizmet görmeleri sağlanmaktadır. Dolayısıyla son yönetmelik ile getirilen standartlar çerçevesinde kurum bakımı altındaki çocukların bulundukları veya nakil oldukları kuruluşa dair olumsuz tutum ve davranışlarında azalma yaşanabilir. Çünkü çocuğun mevcut olumsuz durumu sebebiyle çocuk evleri sitesi yerine çocuk destek merkezinde yaşamını sürdürmesi durumunda bu değişikliğin sebebini çok daha fazla sorgulayabileceği ve uyumsuzluk yaşayabileceği düşünülebilir. Diğer taraftan çocuk destek merkezi isminin kaldırılmasıyla birlikte artık kurum bakımı altındaki çocuk için çocuk evleri sitesi hizmet birimleri arasında sorgulayabileceği tek farklılık ihtisaslaşmış olup olmamasına göre değişen oranda psikososyal destek hizmeti olacaktır. Çocuğun uyumunun ve aidiyet hissinin çocuk evi ve evleri şeklinde tek tip olarak yapılandırılan hizmet birimlerinde çok daha yüksek olacağı düşünülebilir.

Günümüzde işleyişini sürdüren ev tipi sosyal hizmet birimleri olan çocuk evleri, çocuk evleri sitesi ve ihtisaslaştırılmış çocuk evleri sitesinde yaşamını sürdüren çocuklar ile çalışan personellerin deneyimlerinin irdelenmesi önemli görülmektedir. Bu konuda ampirik çalışmalara ihtiyaç vardır. Ayrıca gelecekte yapılacak araştırmaların, yasal düzenlemelerle belirlenmiş standartların pratikte gerçekleştirilen uygulamalar ile ne ölçüde uyumlu olduğunu incelemesi faydalı olabilir. Örneğin personelin niteliği konusunda kuruluş bakımında bulunan çocukların sorun yaşadığı Erbay ve Çalış (2022) tarafından yapılan çalışmanın bulgularında yer almaktadır. Bu anlamda düzenlenen personel standardının uygulamada etkisi ölçülerek gerekli durumlarda yeni düzenlemeler düşünülebilir. Sonuç olarak, Türkiye’de aile odaklı bakım hizmetleri ilk sırada tercih edilmekte olup bu hizmetlerden yararlandırılamayan çocukların yaşamını sürdürdüğü kurum bakım modelleri konusunda sık ve düzenli bir şekilde düzenlemelere gidilerek çocukların normal gelişimini sürdürmesi amacıyla çalışmalar Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından ilgili paydaşlarla birlikte yürütülmektedir.

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

ÇATIŞMA BEYANI

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

EXTENDED ABSTRACT

In Türkiye, the state holds the responsibility for protecting children in need. Family-oriented care services are prioritized for these children, as it is believed that a family environment provides the best conditions for development. Despite advancements in foster care and adoption services in Türkiye, the demand for institutional care persists. In fact, various models of institutional care continue to exist, shaped by different regulations. The Regulation on Planning of Child Protection Services and Service Principles and Procedures of Child Care Institutions, published on September 6, 2022, has introduced significant changes in this area. This article explores the various models of childcare institutions where children under protection and care reside.

In Türkiye, childcare institution models have undergone significant changes. First, barracks-type institutional care, orphanages and nurseries were widely used, but the desired development of the children could not be achieved. On the other hand, home-type social service units in smaller groups with a design similar to a family environment began to be preferred over the barracks-type social service model after the 2000s.

In terms of peer bullying, monitoring and supervision of the staff may be limited in the barracks-type institution model where many children are together. For this reason, the small groups provided by the home-type institution model may make it easier to supervise the staff. The need for special attention and care for children who already have parental deprivation and traumatic experiences suggests that home-type institution care models may be more beneficial. While children in the barracks-type large groups are likely to experience adaptation problems when returning to their biological family or benefiting from the foster family model, the child in the home-type small groups is likely to feel the warmth of the family. Therefore, it is thought that the home-type social service unit provides more benefits (Afyonoğlu, Kesen, & İşler, 2021, p. 263; İzci & Uğurlu, 2018, p. 234; İzci, 2020, p. 142; Mısırlı & Akyüz, 2023, p. 71).

In the regulations regarding the operation of children's institutions, it is seen that the children's daily life program has gained much more importance. The children's daily life program maximizes their social and emotional development in the institution. It facilitates their integration into society with the characteristics they gain after the end of the institution's care. It is important for children supported by the children's daily life program to stand on their own feet after the institution's care experience, and the characteristics they gain with the children's daily life program are seen as valuable. However, the need for financial support is not ignored as another complementary policy element. In this sense, granting the right to become a civil servant after institutional care is an important opportunity for the children's future lives. However, requesting school attendance and academic success conditions from these children before they gain the right to become civil servants while under institutional care

can encourage the desired behavioral change. In addition, as a result of perceiving the right to become a civil servant as a reward they earn by performing rather than a right granted to them, the children can be expected to have a much healthier working life and adulthood process. For children who gain the habit of performing under institutional care while gaining this right, the desire for higher education levels, such as university, can override the motivation to earn money and create a desired change.

The children's daily life program, which is aimed at preparing children under protection and care for their departure from the institution and life after care, has an important place. Through this program, children under protection are expected to be prepared for social life by gaining the necessary skills and a sense of responsibility. In this way, it is aimed to increase their coping capacity in adulthood. In the latest regulation issued in 2022, a great deal of attention has been given to the issue of preparing children under protection for social life. It may be helpful to create a module in the form of a training package on the subject of preparing children under protection for social life, which is also included in the regulation. Thanks to this module, a structured service would be provided for children preparing to leave institutional care.

Frequent legal regulations regarding child care models in Türkiye show the importance of providing services for children and provide a comprehensive guide and legal basis for the procedures of social workers by producing solutions to problems in practice. Today's rapidly changing conditions may require new regulations regarding institutional care models. Therefore, it may be helpful to receive regular feedback from care personnel and social workers working in the field related to the problems in practice regarding children's institutions.

Family-focused care services are superior to institutional care services in many ways. However, it is impossible for every child needing protection to benefit from family-focused care services. Psychosocial support may become necessary for children who have a traumatic experience due to reasons such as neglect and abuse, as well as parental deprivation. In this sense, the Ministry of Family and Social Services continues its work to provide the maximum support the child needs. It can be said that the practices can be effectively carried out for children in need of protection who are taken to specialized children's homes in accordance with their current situation. There is a system that has been implemented for many years in terms of specialized children's home sites that previously continued their operation under the name of a child support center. It is seen that this system has become much better with the changes made over time. It is considered important to use the name specialized children's homes site instead of the name child support center where children with intense psychosocial support needs stay compared to the children's homes site in order to prevent labeling. While children under institutional care continue their lives in children's homes and children's homes site service units, they are provided with services appropriate to their areas of specialization according to their needs. Therefore, within the framework of the standards introduced by the latest regulation, there may be a decrease in the negative attitudes and behaviors of children

under institutional care towards the institution they are in or transferred to. Suppose the children continue to live in a child support center instead of a children's home site due to their current negative situation. In that case, they may question the reason for this change much more and experience incompatibility. On the other hand, with the removal of the name of the child support center, the only difference that the child under institutional care can question between the children's home site service units will be the psychosocial support service, which varies depending on whether it is specialized or not. It can be thought that the child's adaptation and sense of belonging will be much higher in service units structured as a single type in the form of children's homes and home sites.

It is important to examine the experiences of the personnel working with children living in children's homes, children's home sites, and specialized children's home sites, which are currently operating home-type social service units. Empirical studies are needed on this issue. In addition, it may be helpful for future research to examine the extent to which the standards determined by legal regulations are compatible with the practices implemented. For example, the study's findings conducted by Erbay and  alıř (2022) indicate that children in institutional care have problems regarding the quality of personnel. In this sense, the impact of the personnel standard arranged in practice can be measured, and new regulations can be considered when necessary. As a result, family-oriented care services are preferred in Turkey first. Frequent and regular arrangements are made regarding the institutional care models where children who cannot benefit from these services continue their lives. Studies are carried out by the Ministry of Family and Social Services and the relevant stakeholders to ensure that children continue their normal development.

KAYNAK A

- Afyono lu, M. F., Kesen, N. F. ve  ışler, G. (2021). Ge ici S reyle Kurum Bakımını Deneyimlemiř  ocuklar: Korunma Altına Alınma Sebepleri ve Deneyimleri. *Nitel Sosyal Bilimler*, 3(2), 258-279.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (1995). Yetiştirme Yurtlarının Kuruluş ve  ıleyişine  liřkin Yönetmelik. <https://www.aile.gov.tr/uploads/chgm/uploads/pages/yonetmelikler/yetistirme-yurtlarinin-kurulus-ve-isleyisine-iliskin-yonetmelik.pdf>, Erişim Tarihi: 30 Mart 2024.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (1999).  ocuk Yuvaları Yönetmeliği. <https://www.aile.gov.tr/uploads/chgm/uploads/pages/yonetmelikler/cocuk-yuvalari-yonetmeliği.pdf>, Erişim Tarihi: 30 Mart 2024.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2008). Sosyal Hizmetler ve  ocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü  ocuk Evleri  alışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik. <https://www.aile.gov.tr/uploads/chgm/uploads/pages/yonetmelikler/cocuk-evleri-calisma-usul-ve-esaslari-hakkinda-yonetmelik.pdf>, Erişim Tarihi: 30 Mart 2024.

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2015). Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği. <https://www.aile.gov.tr/uploads/chgm/uploads/pages/yonetmelikler/cocuk-destek-merkezleri-yonetmeli.pdf>, Erişim Tarihi: 30 Mart 2024.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2022). Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=39704&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>, Erişim Tarihi: 30 Mart 2024.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2023). 2023-2028 Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı. <https://www.aile.gov.tr/media/132816/turkiye-c-ocuk-haklari-strateji-belgesi-ve-eylem-planı-2023-2028-dijital.pdf>, Erişim Tarihi: 30 Mart 2024.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2024). 2024 Yılı Faaliyet Raporu. https://www.aile.gov.tr/media/159360/turkiye-geneli-bilgilendirme-kitapçığı_2024.pdf, Erişim Tarihi: 12 Şubat 2024.
- Akbaş, G. E. ve Öztürk, B. (2022). Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri'nde Koruyucu Aile Sistemi: Fırsatlar ve Güçlükler. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 83-99.
- Aksoy, A. S. (2023). Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramı ve Türkiye'deki Gelişimi. *İktisadi ve İdari Yaklaşımlar Dergisi*, 5(2), 147-161.
- Aycul, M., Ceyhan, O., Şeker, O. F. ve Aytaç, S. (2022). Çocuk Alanında Çalışan Bakım Elemanlarının Sorunları Üzerine Nitel Bir Çalışma. *Sosyal Sağlık Dergisi*, 2(2), 100-123.
- Bilgin, Ö. (2020). Çocuk koruma hizmetlerinde çocuk ihbar ve bildirimleri. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 26-37.
- Borah, J. ve Goswami, M. (2021). Personality Pattern of Institutionalized Orphan Children and Family Reared Children. *Journal of Education and Development*. 11(22), 87-100.
- Bulut, T. ve Yeşilkayalı, E. (2020). Çocuk ve gençlerde madde bağımlılığının önlenmesine yönelik programların sosyal çalışma perspektifinden incelenmesi. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 4(1), 27-32.
- Buran, M. (2019). *Çocuk destek merkezlerinden reşit olarak ayrılan bireylerin sosyal hayata uyum süreci*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara.
- Ceyhan, O. (2022). *Kurum bakımı deneyimi olan bireylerin sosyal becerileri üzerine bir inceleme (Sakarya örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Çakmak, S., Gedikli, H., Demirkol, M. E. ve Tamam, L. (2018). Ergenlerde ebeveyn ayrılığının dürtüsellik üzerine etkisi. *Klinik Psikiyatri*, 21, 137-147.
- Çalış, Ş. T. ve Çevik, M. (2023). Çocukları Sosyal Ekonomik Destekten Yararlanan Ailelerde Çocuğun Değeri. *KAİDE Dergisi (ASBÜ Uluslararası Aile Araştırmaları Dergisi)*, 1(1), 34-60.
- Çavuş, F. ve Çalış, N. (2021). İhmal ve İstismarı Önlemeye Yönelik Çocuk Koruma Politikalarında Uzmanlaşmış Koruyucu Aile Modelinin Yeri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(4), 1565-1586.
- Çayır, H. (2020). Kurum Bakımında Kalmış Kişilerin Aileye Dair Düşünceleri. *Kadim Akademi SBD*, 4(1), 75-96.

- Çiçek, N. (2020). Erken cumhuriyet döneminde kimsesiz çocuklar olgusuna dair bir vaka takdimi ve analizi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 60(2), 958-988.
- Demirel, T. (2021). Evaluation of Boarding Secondary Schools in terms of Education Equity. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, (26), 53-87.
- Drury, A. J., DeLisi, M. ve Elbert, M. J. (2020). What becomes of chronic juvenile delinquents? Multifinality at midlife. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 18(2), 119-134.
- Duran, R. (2021). Türkiye Aile Yapısında Evlat Edinme Üzerine Bir Değerlendirme. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 19-31.
- Dursun, Y. ve Atamtürk, E. (2023). 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na Yeni Bir Koruyucu Önleyici Tedbir Önerisi: Rekreatyon ve Spor Tedbiri. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, (21), 172-190.
- Elmacı, D. (2017). Reflection of the 4+ 4+ 4 Education System to Ministry Of Family And Social Policies, *Hitit University Journal of Social Sciences Institute*, 10(1), 279-291.
- Elmacı, D. (2019). Türkiye'de koruma altındaki çocuklara yönelik çocuk koruma kuruluşlarındaki değişimler. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 33-59.
- Elmacı, D. (2022). Türkiye'de özel eğitim alanında korunmaya ihtiyacı olan çocuklar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 23(2), 409-429.
- Erbay, E. ve Çalış, N. (2022). Kurum Bakımı Altında Kalan Bireylerin Deneyimleriyle Korunma İhtiyacı Olan Çocuk Olmak: Retrospektif Bir Araştırma. *Disiplinlerarası Çocuk Hakları Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 10-32.
- Eren, M. B., Bilgiç, E., Öztürk, T., Balta, O. ve Zengin, E. Ç. (2022). Fiziksel Çocuk İstismarı Şüpheli Olgunun Klinik Yönetimi: Pediatrik Ortopedik Travma Perspektifi. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 14(1), 10-23.
- Erkek, S. (2019). Bir Kamu Politikası Analizi: Türkiye'de Çocuklara Yönelik Koruyucu ve Önleyici Politikalar. *Electronic Turkish Studies*, 14(3).
- Erol, Z., Karasoy, G. ve Yıldırım, B. (2021). Sosyal Hizmetler Alanında Sosyal İnovasyon Odaklı Uygulamalar: Kamu Kurumları Örneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(2), 623-641.
- Evans, S. (2012). Assessing the Health Needs of Vulnerable Children, Are the Data Fit for Purpose?. *Journal of Public Mental Health*, 11(3), 117-140.
- Everri, M. ve Heitmayer, M. (2024). Cyborg Children: A Systematic Literature Review on the Experience of Children Using Extended Reality. *Children*, 11(8), 984.
- Güdek, K., Yetim, A., Baş, F. ve Kılıç, A. (2016). Ergenlik ve Sosyal Çalışma. *Çocuk Dergisi*, 16(2), 92-97.
- Gül, N. (2019). *Sosyal hizmet kuruluşlarından ayrılan gençlerin topluma uyumları üzerine bir inceleme: İstanbul ili örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Idu, J. C. (2017). *Rwandan Genocide Orphans*. file:///C:/Users/USER/Downloads/RWANDANGENOCIDEORPHANS.pdf, Erişim Tarihi: 12.02.2025

- İzci, L. (2020). Türkiye ve İngiltere’de koruyucu aile sisteminin karşılaştırması. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (50), 140-163.
- İzci, L. ve Uğurlu, H. (2018). Korunmaya Muhtaç Çocukların Mekân Değişikliği: Koğuşlardan Evlere. *Journal of Institute of Economic Development and Social Researches*, 4(9), 228-237.
- Kabakulak, K. (2019). *Çocuk evleri hizmet modeli kapsamında olan lise öğrencisi çocukların akademik başarı bileşenlerinin keşfedilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Khan, M. B. U. ve Tang, Y. (2023). Influence of Childhood Adversity on Students’ Delinquent Activities: interplay with Neighborhood Context and Delinquent Peer Association. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 2023(1), 6677530.
- Kılıç, F. (2019). *Çocuk evlerinde çalışan bakım elemanlarında psikolojik sermaye algısı, iş doyum ve maneviyat arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.
- Koomson, B. ve Abdulai, D. (2021). Putting Childhood in Its Place: Rethinking popular discourses on the conceptualisation of child trafficking in Ghana. *Anti-trafficking review*, (16), 28-46.
- Küsmmez, B. (2020). Korunma İhtiyacı Olan Çocuklar İçin Kurumsal Ve Alternatif Hizmet Modelleri: Bir Değerlendirme. *International Journal of Social And Humanities Sciences*, 4(3), 201-225.
- Li, N., Peng, J. ve Li, Y. (2021). Effects and moderators of Triple P on the social, emotional, and behavioral problems of children: Systematic review and meta-analysis. *Frontiers in psychology*, 12, 709851.
- Matambirofa, F. (2017). Pathos, disguise and mischief: a celebration of the underdog in traditional Shona literature. *Southern African Journal for Folklore Studies*, 27(2), 16-27.
- Mengilli, D. B., Cebeci, F. ve Artan, T. (2022). Etik Açısından Çocuğun Değeri. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 6(1), 131-142.
- Mısırlı, G. N. (2020). *Çocuk koruma sistemi kapsamında bakım tedbiri sürecinin nitel analizi*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Mısırlı, G. N. ve Akyüz, İ. (2023). Çocuk Koruma Sistemi Kapsamında Bakım Tedbiri Alma ve Uygulama Sürecinin Nitel Analizi. *Sosyal Sağlık Dergisi*, 3(1), 68-88.
- Morsünbül, Ü., Kaçira, E. N. ve Özdemir, Ş. (2019). Gelişimsel Psikopatoloji: Ruh Sağlığına Disiplinlerarası Bir Yaklaşım. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 11(4), 451-465.
- Nabunya, P. ve Ssewamala, F. M. (2014). The Effects of parental loss on the psychosocial wellbeing of AIDS-orphaned children living in AIDS-impacted communities: Does gender matter?. *Children and youth services review*, 43, 131-137.
- Öngören, B. ve Aydemir, İ. (2022). Kurum Bakımı Altındaki Ergenlerle İletişim. *Karya Journal of Health Science*, 3(2), 167-175.
- Özcan, G. (2023). Çocuk Hakları İhlali ve Çocuk İstismarı Açısından Çocuk Youtube Kanalları. *Disiplinlerarası Çocuk Hakları Araştırmaları Dergisi*, 3(5), 72-80.

-  zkan, Y. ve Turgut, A.  . (2019). Kurum Bakımından Ayrılmış Bireylerin Sosyo-Demografik  zellikleri ile Kurum Bakımı Sonrası Yaşadıkları Sorunlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 23(3), 748-763.
- Resmi Gazete. (1983). *Sosyal Hizmetler Kanunu*. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2828&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>, Erişim Tarihi: 30 Mart 2024.
- Sarı, K. S., Ergüt, İ. K. ve ünlü  eber,  . (2021). Türkiye'de  ocuk Hizmetlerinin Tarihsel Süreci. *T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı  ocuk Politikaları Serisi*, 1(4), 1-46. <https://www.aile.gov.tr/media/88094/cocuk-politikalari-serisi-4.pdf>, Erişim Tarihi: 30 Mart 2024.
- Sarı, K. S., Uyanık, M. N., Ergüt, İ. K. ve ünlü  eber,  . (2021). Türkiye'deki  ocuk Araştırmaları  zerine Sistematik Bir İnceleme. *TC Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı  ocuk Politikaları Serisi*, 1(5), 1-62. <https://www.aile.gov.tr/media/92196/cocuk-pol-serisi-5.pdf>, Erişim Tarihi: 30 Mart 2024.
- Sayın, K. ve Paslı, F. (2021). Almanya, İngiltere ve Türkiye'nin Koruyucu Aile Sistemlerinin Karşılaştırılması. *Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet  alı maları Dergisi*, 2(2), 194-215.
- Sihabudin, S. (2023). Expanding the Limitations of the Protection and Processing of Children's Personal Data: An Overview of Current Regulations, Challenges, and Recommendations. *Brawijaya Law Journal*, 10(1), 59-71.
- Sing, F. ve Backholer, K. (2023). Strengthening Global Legislative Actions to Protect Children from the Harmful Impacts of Unhealthy Food and Non-Alcoholic Beverage Marketing. *Current Obesity Reports*, 12(1), 1-9.
- S t  , S., Batman, H., Eraslan, E. ve Demirel, A. C. (2023). Cumhuriyetin 100. Yılında Geçmişten Günümüze Türkiye'de  ocuk Koruma Sistemi. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 8(16), 183-198.
-  im ek, E. ve Ocakçı, A. F. (2019).  ocuk Koruma Prensipleri: Avrupa ve Türkiye Verileri. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 18(2), 61-72.
-  im ek, H. (2021). Dilendirilen  ocukların G r nmezli i. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 10(2), 517-542.
- Tapan, M. G. (2022). Kurum bakımı sonrası yılmazlı ı artıran ögeler: yılmazlık teorisi bağlamında değerlendirme. *Sosyal  alı ma Dergisi*, 6(1), 59-72.
- Tekir, S. (2019). Sıhhiye ve Muavenet-İ İçtimaiye Vek leti'nin Kuruluşu ve Erken Cumhuriyet Dönemindeki Faaliyetleri (1920-1930). *Belgi Dergisi*, 2(18), 1301-1326.
- Tuncer, B. ve Erdoğan, T. (2018). Korunmaya Muhtaç  ocuklar ve Korunmaya Muhtaç  ocuklara Sağlanan Bakım Yöntemleri. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)*, 3(2), 515-527.

- Uğur, T. D. (2020). *Devlet Korumasından Sonra Memur Olarak İstihdam Edilen Genç Kadınlar: Afyonkarahisar ve Ankara Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- UNICEF. (2007). Çocuk Hakları ve Gazetecilik Uygulamaları Hak Temelli Perspektif. https://www.unicef.org/turkiye/media/2626/file/TURmedia_%20Cocuk%20Haklari%20ve%20Gazetecilik.pdf.pdf, Erişim Tarihi: 29 Nisan 2024.
- Walker, E. F., Aberizk, K., Yuan, E., Bilgrami, Z., Ku, B. S. ve Guest, R. M. (2024). Developmental Perspectives on the Origins of Psychotic Disorders: The Need for a Transdiagnostic Approach. *Development and Psychopathology*, 1-11.
- Yaman, F. (2019). "Yapay" Bir Çocuk Koruma Modeli Olarak Sos Çocuk Köyleri ve Türkiye'deki Uygulamaları. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 19(45), 935-962.
- Yaman, F. (2022). Çocuk Hakları Sözleşmesine Taraf Olmayan Ülke: Amerika Birleşik Devletleri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 22(55), 377-398.
- Yaman, F. ve Tuncay, T. (2020). Ölümcül çocuk istismarları ve Türkiye çocuk koruma sistemine yönelik bir değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(3), 1370-1393.
- Yaman, F. (2023). Pedofili Bireyler Tarafından Çocukların Bilinçli ve Sistemik Cinsel İstismarı: Helmut Kentler "Deneyi" ve Odenwald Okulu Örneği. *İçtimaiyat*, 7(1), 323-340.
- Yanardağ, U. (2019). Kurum bakımı hizmetlerinden yararlanmış bireylerin kurum bakımı sonrası yaşam deneyimleri üzerine nitel bir araştırma. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 60-78.
- Yazawa, A., Inoue, Y., Cai, G., Tu, R., Huang, M., He, F., ... ve Watanabe, C. (2019). Association between early parental deprivation and cellular immune function among adults in rural Fujian, China. *Developmental psychobiology*, 61(7), 1094-1099.
- Yıldırım, S. ve Hız, Ö. (2018). Türkiye'de Çocuk Refahı Bağlamında Korunmaya Muhtaç Çocuklara Sunulan Bir Hizmet: Koruyucu Aile Hizmeti. *Fırat Üniversitesi Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(1), 95-114.
- Yüksel, Z. ve Öncü, B. (2017). Geçmişte Kurum Bakımında Kalmış Bireylerin Kurum Bakımı Deneyimlerine İlişkin Özellikleri ve Bağlanma Biçimlerinin İncelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 27(2), 63-77.
- Zengin, E. ve Kesgin, M. (2013). Yerel yönetimlerin çocuk suçluluğunun önlenmesinde ilgili kurumlarla etkileşimi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (37).
- Zoubida, E. ve Ahmed, B. (2023). A psychological relationship between emotional deprivation and aggression among children in care. *Journal for Reattach therapy and developmental diversities*, 6(6), 523-529.